

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.9:328.185

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v2.2023.25>

С. В. Микитюк
керівник п'ятого слідчого відділу
Державного бюро розслідувань
orcid.org/0000-0001-8447-4753

КОМПЕТЕНЦІЯ СЛІДЧИХ ДЕРЖАВНОГО БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ ТА ПРОБЛЕМИ ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ

У статті проаналізовані колізії що виникають при реалізації слідчими ДБР своєї компетенції та виконанням прокурором покладених на нього функцій.

Розкриваються проблеми удосконалення законодавства та практики його застосування щодо діяльності слідчих Державного бюро розслідувань.

В законі важливо юридично визначити, що слідчий виконує одну з важливих державних функцій в кримінальному процесі – функцію розслідування. Її виконання потребує більшої процесуальної самостійності слідчого та забезпечення неупередженості слідства.

Прокурорський нагляд за дотриманням законів слідчими ДБР, на нашу думку, не повинен здійснюватись шляхом процесуального керівництва слідством. Прокурор має наглядати за законністю дій слідчого шляхом їх аналізу. Відповідно він вправі скасовувати незаконні рішення слідчого.

Слідчий, замість звернень до прокурора про надання дозволу на провадження слідчих дій, має отримати обов'язок повідомлення прокурора про всі рішення прийняті у кримінальному провадженні та про виконані слідчі дії, що пов'язані з обмеженням прав і свобод людини. Такий підхід має забезпечити зменшення обсягу судового контролю та прокурорського нагляду на етапі невідкладних слідчих дій.

Важливо передбачити можливість слідчого ДБР звернутись із клопотаннями про дозвіл на проведення процесуальних дій до слідчого судді іншого місцевого суду не за місцем знаходження органу досудового розслідування.

Аналіз практики показує на доцільність розширення підслідності слідчих ДБР, зокрема віднести до їх підслідності розслідування корупційних чи інших посадових злочинів, вчинених не тільки названих в законі посадовцями, а й близькими родичами таких посадових осіб.

З урахуванням рішень ЄСПЛ, зокрема, у справі «Михалкова та інші проти України», пропонується система заходів щодо зміцнення незалежності та процесуального статусу слідчого ДБР.

Вноситься пропозиція надати право слідчим Державного бюро розслідувань за власною постановою здійснювати на будь-якій стадії досудового провадження ряд слідчих дій: установлення місцезнаходження радіообладнання (ст. 268 КПК України); зняття показань технічних приладів та технічних засобів (стаття 245-1 КПК України).

Для забезпечення нагляду за законністю діяльності слідчих ДБР у справах про злочини, вчинені судьями, співробітниками прокуратури та інших правоохоронних органів, обґрунтовано доцільність створення окремої самостійної та незалежної аторнейської наглядової інституції, яка б не була підпорядкована Офісу генерального прокурора.

Ключові слова: слідчий, слідчі Державного бюро розслідувань, незалежність слідчого, процесуальна самостійність слідчого, аторней.

Mykytiuk S. V. COMPETENCE OF INVESTIGATORS OF THE STATE BUREAU OF INVESTIGATION AND PROBLEMS OF ITS IMPLEMENTATION

The article also analyzes the conflicts arising from the implementation by the SBI investigators of their competence and the performance by the prosecutor of the functions assigned to him.

It is important to legally define in the law that the investigator performs one of the important state functions in criminal proceedings – the investigation function. Its implementation requires greater procedural independence of the investigator and ensuring the impartiality of the investigation. In our opinion, prosecutorial supervision over compliance with laws by SBI investigators should not be carried out through procedural guidance of the investigation. The prosecutor should supervise the legality of the investigator's actions by analyzing them. Accordingly, he has the right to cancel the illegal decisions of the investigator.

The investigator, instead of appealing to the prosecutor for permission to conduct investigative actions, should be obliged to notify the prosecutor about all decisions taken in criminal proceedings and about the investigative actions performed related to the restriction of human rights and freedoms. Such an approach should ensure a reduction in the scope of judicial control and prosecutorial supervision at the stage of urgent investigative actions. It is important to provide for the possibility of the SBI investigator to apply for permission to conduct procedural actions to the investigating judge of another local court not at the location of the pre-trial investigation body. The analysis

of practice shows the expediency of expanding the jurisdiction of SBI investigators, in particular, to include under their jurisdiction the investigation of corruption or other official crimes committed not only by officials named in the law, but also by close relatives of such officials.

The problems of improving the legislation and the practice of its application in relation to the activities of investigators of the State Bureau of Investigation are revealed. Taking into account the decisions of the ECtHR, in particular, in the 2011 case "Mikhalkova and Others v. Ukraine", a system of measures is proposed to strengthen the independence and procedural status of the SBI investigator.

A proposal is being made to give the right to investigators of the State Bureau of Investigation, by its own resolution, to carry out a number of investigative actions: establishing the location of radio equipment; taking readings of technical devices and technical means (Article 245-1 of the Criminal Procedure Code of Ukraine).

In order to ensure supervision over the legality of the activities of SBI investigators in cases of crimes committed by judges, prosecutors and other law enforcement agencies, the expediency of creating a separate independent and independent attorney supervisory institution, which would not be subordinated to the Prosecutor General's Office, is justified.

Key words: investigator, investigators of the State Bureau of Investigation, independence of the investigator, procedural independence of the investigator, attorney.

Постановка наукової проблеми та її значення.

До компетенції слідчих Державного бюро розслідувань відноситься розслідування кримінальних правопорушень, вчинених прокурорами та суддями. Водночас останні виконують функції прокурорського нагляду та процесуального контролю за законністю діяльності слідчих. Така ситуація не виключає можливості конфлікту інтересів різних інституцій та посадових осіб у сфері кримінальних проваджень та зловживання ними процесуальними правами.

Актуальність проблеми. Питання удосконалення статусу слідчих отримали певну увагу в науковій літературі. Але аналіз практики розслідування корупційних правопорушень показує на необхідність удосконалення законодавства та більш системного дослідження проблем слідчої діяльності.

Аналіз останніх наукових досліджень показує на значну увагу вчених-юристів до проблеми протидії злочинності та діяльності слідчих органів. Зокрема, значна увага дослідників приділяється проблемам протидії корупції. [5; 20; 21] Питання гарантій діяльності слідчих розкриваються в працях О.В. Бауліна, В.П. Бойко, Ю.М. Грошевого, Д.М. Мірковець, В.М. Тертишника, Л.Д. Удалової та інших дослідників [2–4; 6–11; 13; 15–19; 23; 24]. Певна увага процесуалістів приділяється і функціям прокурора в кримінальному процесі та здійсненню судового контролю за законністю досудового розслідування. [12; 14; 19; 22; 25] Однак проблема ефективного розслідування кримінальних правопорушень, які вчиняються прокурорами та суддями, при існуючих системах прокурорського нагляду і процесуального контролю, залишається дослідженою недостатньо.

Метою даної роботи є визначення основних алгоритмів подальшого реформування організації розслідування та удосконалення статусу і гарантій діяльності слідчих Державного бюро розслідувань.

Викладення основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження.

Державне бюро розслідувань – правоохоронний орган зі слідчою та оперативною компетенцією, який здійснює запобігання, виявлення, припинення, розкриття та розслідування корупційних, військових та інших злочинів, учинених державними службовцями, суддями, прокурорами та іншими працівниками правоохоронних органів.

Незалежність Державного бюро розслідувань визначається спеціальним статусом Державного бюро розслідувань як правоохоронного державного органу, який, на відміну від інших слідчих органів, не входить до системи органів виконавчої влади. Така концепція його організації є певним позитивом. Певним кроком вперед, щодо зміцнення статусу та гарантій діяльності слідчих ДБР стало положення закону про те, що керівництво діяльністю Національного бюро здійснює його Директор, який призначається на посаду строком на сім років та звільняється з посади Президентом України за згодою Верховної Ради України. Такий підхід сприяє більшій незалежності ДБР від виконавчої влади.

Державне бюро розслідувань при реалізації визначеної в законі компетенції має координувати свою роботу та взаємодіяти з прокуратурою та слідчими суддями, тоді як такі посадові особи можуть стати фігурантами розслідуваних справ.

Відповідно до ст. 5 Закону України «Про державне бюро розслідувань», слідчі ДБР вирішують завдання із запобігання, виявлення, припинення, розкриття і розслідування злочинів, учинених зокрема, службовими особами, які займають особливо відповідальне становище, або посади яких віднесено до першої – третьої категорій посад державної служби, а також *суддями та працівниками правоохоронних органів*, крім випадків, коли ці злочини віднесено до підслідності детективів Національного антикорупційного бюро України; злочинів.

Вони також розслідують кримінальні правопорушення, учинені службовими особами Національного антикорупційного бюро України, заступником Генерального прокурора - керівником Спеціалізованої антикорупційної прокуратури або іншими прокурорами Спеціалізованої анти-

корупційної прокуратури, крім випадків, коли досудове розслідування цих злочинів віднесено до підслідності детективів підрозділу внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України; злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів). Відповідні положення закріплені також в ч. 4 ст. 216 КПК України.

Особливості суб'єктного складника злочинів підслідних Державному бюро розслідувань відповідно до статті 216 Кримінального процесуального кодексу України, зумовлюють специфіку процесуальної діяльності слідчого Державного бюро розслідувань у кримінальному провадженні. Це пов'язано, насамперед, із наявністю у вказаних суб'єктів реальної можливості протидіяти розслідуванню, використовуючи при цьому не тільки правові методи і механізми, але й свій вплив на інші ланки правоохоронної, наглядової та експертної системи.

Водночас, відповідно до ст. 131-1 Конституції України прокуратура здійснює: «організацію і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку».

Тут, як підкреслює В. М. Тертишник, прокурор «і швець, і жнець, і на дуді грець», а слідчі вбачають-ся вправними танцюристами, які мають «відбивати гопака» під дудку прокурора [16, с. 104].

Виконання складної функції протидії посадовим злочинам та кримінальним проступкам, потребує належного забезпечення статусу незалежності та процесуальної самостійності слідчих.

З прийняттям КПК України в 2012 році гарантії незалежності та процесуальної самостійності слідчого суттєво звузились в цілому. Зокрема, згідно ст. 40 КПК України слідчий має «звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій», а також «зобов'язаний виконувати доручення та вказівки прокурора, які надаються у письмовій формі. Невиконання слідчим законних вказівок та доручень прокурора, наданих у порядку, передбаченому цим Кодексом, тягне за собою передбачену законом відповідальність».

Зважаючи на підслідність ДБР кримінальних правопорушень, які вчиняються прокурорами та суддями, питання здійснення належного прокурорського нагляду та судового контролю за законністю діяльності слідчих ДБР, ускладнено можливими умовами конфлікту інтересів та зловживання процесуальними правами. Досі залишаються юридично невизначеними питання

виконання функцій процесуального керівництва слідством, процесуального нагляду та судового контролю на основі територіального принципу розподілу таких повноважень, за умови кримінального провадження щодо прокурора чи судді та відповідній території.

При такій системі керівництва слідством та прокурорського нагляду і судового контролю у справах, що розслідуються слідчими ДБР щодо суддів чи прокурорів або їх близьких родичів, є ризики прояву зловживання процесуальними правами з боку працівників прокуратури чи слідчих суддів. Це може проявлятися у відмові в погодженні рішення про провадження певних слідчих чи негласних слідчих (розшукових) дій, зокрема: дозволу на провадження обшуку, зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису (ст. 245-1 КПК України), зняття інформації з електронних комунікаційних мереж, зняття інформації з електронних інформаційних систем, моніторингу банківських рахунків; обрання запобіжних заходів, відсторонення від посади, тощо.

Автори новітнього підручника з кримінально-процесуального права, зазначають, що «слідчий зобов'язаний проводити досудове розслідування швидко, повно, всебічно й об'єктивно, без порушень прав та законних інтересів учасників процесу». Разом з тим, ці ж автори відмічають, що з урахуванням існуючого законодавства, «слідчий невідкладно у письмовій формі повідомляє прокурора про початок досудового розслідування», «слідчий є самостійним та незалежним у ході досудового розслідування, однак проведення певних слідчих та процесуальних дій він зобов'язаний погоджувати з прокурором» [3, с. 241].

Ці положення є загальними правилами провадження розслідування. Але слідчі ДБР час від часу стикаються з розслідуванням посадових злочинів, які вчиняються прокурорами, або їх близькими родичами. І тут виникають певні колізії з застосуванням приписів норм нормами що визначають правила прокурорського нагляду та судового контролю, які не визначають, як уникнути конфлікту інтересів, не усувають можливостей корупційних ризиків, тиску на слідчих, зловживання процесуальними правами з боку самих осіб, які уповноважені здійснювати процесуальне керівництво слідством чи нагляд або контроль за його законністю.

Відповідно до вимог ст. 247 КПК України, розгляд клопотань щодо провадження негласних слідчих (розшукових) дій, що віднесено до повноважень слідчого судді, здійснюється слідчим суддею апеляційного суду, в межах територіальної юрисдикції якого знаходиться орган досудового розслідування, а відповідно нагляд за дотриманням

законів здійснюється відповідною обласною чи спеціалізованою (військовою) прокуратурою, які як з'ясовується самі по собі можуть бути суб'єктами злочинів підслідних саме слідчим Державного бюро розслідувань, які і будуть змушені в разі скоєння злочинів указаними посадовими особами, звертатись за дозволом у відповідні інституції, де вони працюють. Це одна з колізій чинного законодавства, яка не може унеможливити конфлікт інтересів, а отже потребує невідкладних змін норм КПК України ті інших законів.

У справах «Михалкова та інші проти України» (рішення від 13 січня 2011 року), «Карabet та інші проти України» (рішення від 17 січня 2013 року), ЄСПЛ висловив правову позицію, що мінімальна вимога до системи слідства полягає в тому, що особи, відповідальні за проведення слідства, мають бути незалежні від тих, які причетні до подій, які розслідуються. Розслідування вважатиметься ефективним за дотримання такого загального принципу: особи і ті, які здійснюють перевірки, і ті, які здійснюють розслідування, повинні бути незалежними ієрархічно та інституційно від будь-кого, хто причетний до подій у справі.

На слушну думку В.М. Тертишника, слід радикально зміцнити гарантії діяльності слідчого, встановивши в законі такі правила: слідчий будь-якого відомства має призначатись на посаду та звільнятись тільки Президентом України за поданням Генерального прокурора та погодженням з Уповноваженим Верховної Ради з прав людини; слідчий недоторканий, кримінальну справу проти слідчого може бути порушено тільки судом за поданням прокурора області чи прокурором відповідного або вищого рівня; слідчий вважається діючим в стані ризику і не підлягає кримінальній, цивільній чи іншій відповідальності у зв'язку з визнанням судом незаконними його рішень, якщо при цьому з боку слідчого не були допущені зловживання владою, які спричинили настання тяжких наслідків. [17, с. 119; 18, с. 122–123]

При прийнятті Закону України «Про Державне бюро розслідувань» законодавцем закладені важливі гарантії незалежності слідчого ДБР під час здійснення ним процесуальної діяльності у кримінальному провадженні. Однак, ці гарантії мають дещо декларативний характер і практика розслідування кримінальних правопорушень, підслідних ДБР свідчить про необхідність внесення додаткових змін та доповнень до Кримінального процесуального кодексу України, а також законодавчого реформування діяльності та самої структури наглядового органу – прокуратури, покликаного здійснювати нагляд за додержанням законів під час проведення досудового розслідування.

Разом з тим, сучасний інститут погодження прокурором рішень про провадження окремих

слідчих дій в реаліях слідчої практики носить занадто бюрократичну процедуру, яка не зовсім узгоджується з функцією нагляду за законністю таких дій тим самим прокурором, а часто створює штучні перешкоди розслідуванню. Нерідко клопотання слідчого про застосування заходів забезпечення кримінального провадження прокурором не погоджуються, що зупиняє та унеможливає збір важливих доказів, ще до того, як їх зможе оцінити суд. Прокурор має виконувати традиційну функцію нагляду за законністю в діяльності слідчих, але не повинен водночас виконувати ті функції процесуального керівництва слідством, бо остання теж потребує незалежного і неупередженого нагляду, чого навряд чи може забезпечити та ж сама особа, яка ф виконувала функцію керівництва слідством.

На наш погляд, в цьому аспекті потрібні такі організаційно-правові та законодавчі зміни:

По-перше, зважаючи на особливості підслідності ДБР кримінальних справ (включаючи злочини вчинені прокурорами) варто забезпечити створення окремої самостійної та незалежної аторнейської служби нагляду за законністю в діяльності слідчих ДБР, яка б не була підпорядкована Офісу генерального прокурора. Варто звернути увагу, що, наприклад, в США та Канаді посада Генерального аторнея об'єднана з посадою Міністра юстиції. Наша пропозиція полягає в запровадженні самостійної та незалежної інституції аторнейської служби. Саме незалежний від прокуратури аторней має здійснювати нагляд за законністю розслідування кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності ДБР.

По-друге, розширити підслідність слідчих ДБР, зокрема віднести до їх підслідності віднести розслідування злочинів вчинених посадовою особою, посада якої належить як до категорії «А», так і до категорії «Б», а також вчинених корупційних чи інших посадових злочинів, вчинених близькими родичами таких осіб. Безумовно, крім випадків, коли досудове розслідування цих кримінальних правопорушень віднесено до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

По-третє, забезпечити зменшення обсягу судового контролю та прокурорського нагляду на етапі невідкладних слідчих дій та збереження його здійснення на стадії досудового розслідування після повідомлення про підозру.

Зокрема, законодавчо передбачити надання слідчому можливостей за власною постановою (з послідуочим повідомленням слідчого судді про факт і результати такої дії), здійснювати такі слідчі та негласні (розшукові дії як: установлення місцезнаходження радіообладнання (ст. 268 КПК України); здійснювати як до початку розслідування та і в ході його провадження за самостійним рішенням таку нову слідчу дію, як «зняття

показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису» (стаття 245-1 КПК України); отримувати доступ до речей та документів, які перебувають у володінні інших осіб; без погодження з прокурором звертатись до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження (тимчасовий доступ, обшук, огляд, привід та інші).

По-четверте, для усунення суперечності між ч. 7 ст. 236 КПК України («Виконання ухвали про дозвіл на обшук житла чи іншого володіння особи») за приписами якої якщо вилучені об'єкти, які за законом заборонені в обігу, то вони вважаються тимчасово вилученим майном) та ч. 1 ст. 100 КПК України («Зберігання речових доказів і документів та вирішення питання про спеціальну конфіскацію»), згідно якої речовий доказ, який був вилучений, повинен бути якнайшвидше повернутий володільцю, або ж слідчий зобов'язаний, відповідно до ч. 5 ст. 171 КПК України, протягом наступного дня звернутись до слідчого судді із клопотанням про його арешт. Клопотання перед слідчим суддею про арешт майна яке уже вилучено слідчим в процесі обшуку є надлишковою бюрократичною процедурою. Арешт такого майна уже передбачається самим рішенням про обшук і вилучення.

Як зауважує в цьому приводу В.М. Тертишник, наскільки аналізовані приписи закону корелюються за змістом, логікою і формою з іншими засобами примусу (наприклад, відповідно до ч. 5 ст. 170 КПК України за рішенням директора Національного антикорупційного бюро України (або його заступника), погодженим прокурором, може бути накладено попередній арешт на майно або кошти на рахунках фізичних або юридичних осіб у фінансових установах на строк до 48 годин, а більш радикальне обмеження прав людини – затримання особи взагалі – може тривати без рішення слідчого судді протягом 72 годин), і чому б законодавцю не встановити правило, за яким вилучене майно могло б зберігатись у слідчого хоча б протягом цього часу, та і що з ним, зрештою, станеться, якщо слідчий не вчасно звернеться з клопотанням щодо накладення на нього арешту. Дозволяючи затримання особи без рішення суду на строк до 72 годин та зобов'язуючи негайно і не пізніше 24 годин звернутись з клопотанням про накладення арешту на уже вилучене майно, невже законодавець показує, що майно для нього цінніше за свободу людини? Які сенс і мотиви таких формальних правил і яке завдання вони вирішують? Запитання риторичне, а відповідь однозначна – частина п'ята статті 171 КПК України підлягає скасуванню, бо, як кажуть у народі, «далі усіх піде той, хто не знає куди йти» [17, с. 355–356].

По-п'яте, для усунення можливостей зловживання процесуальними правами прокурором та слідчим суддею у кримінальних провадженнях відносно прокурорів чи суддів, передбачити у Кримінальному процесуальному кодексі можливість слідчого ДБР звернутись із клопотаннями про дозвіл на проведення слідчих (розшукових) дій та заходів забезпечення кримінального провадження до іншого місцевого суду не за місцем знаходження органу досудового розслідування, а до іншого територіального судового органу із обґрунтуванням цього рішення.

По-шосте, нагляд за дотриманням законів слідчими ДБР, на нашу думку, не повинен поєднуватись з функцією керівництва слідством при виконанні яких можуть виникати іманентні дисонанси, конкуренції та конфлікту інтересів. Відтак, нагляд за законністю доцільно здійснювати не шляхом всеохоплюючих клопотань з боку слідчого до прокурора (аторнея) про дозвіл на провадження слідчих дій, а шляхом простого обов'язкового повідомлення прокурора про всі рішення прийняті у кримінальному провадженні та про виконані слідчі дії, що пов'язані з обмеженням прав і свобод людини, щодо яких закон потребує ухвалу слідчого судді на їх провадження.

Висновки. Для забезпечення неупередженого та ефективного нагляду за законністю діяльності слідчих Державного бюро розслідувань у справах про злочини, вчинені співробітниками судових і правоохоронних органів, доцільно створення окремої самостійної та незалежної аторнейської служби нагляду за законністю в роботі слідчих ДБР, яка б не була підпорядкована Офісу генерального прокурора. Положення про функції прокуратури та аторнейської служби мають бути розмежовані та визначені в Конституції України.

Прокурор не повинен поєднувати функцію керівництва слідства з функцією нагляду за законністю розслідування. Ч. 4 ст. 40 КПК України доцільно скасувати. На законодавчому рівні варто визначити основні гарантії процесуальної самостійності і незалежності слідчих.

Слідчим ДБР варто надати право за власною постановою (з послідуочим повідомленням слідчого судді про факт і результати), здійснювати такі негласні слідчі дії як: установлення місцезнаходження радіобладнання (ст. 268 КПК України), а також здійснювати як до початку розслідування та і в ході його провадження за самостійним рішенням таку нову слідчу дію, як «зняття показань технічних приладів та технічних засобів, що мають функції фото-, кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото-, кінозйомки, відеозапису» (стаття 245-1 КПК України). До запровадження інституту аторнейської служби у кримінальних провадженнях щодо співробітників прокура-

тури безпосередньо звертатись за дозволом на провадження слідчих та негласних слідчих (розшукових) дій до слідчого судді Вищого антикорупційного суду України.

Література

1. Закон України «Про Державне бюро розслідувань». Відомості Верховної Ради. 2016. № 6. ст. 55. Із змінами, внесеними згідно із Законами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/794-19#Text>
2. Баулін О. В., Карпов Н. С. Процесуальна самостійність і незалежності слідчого та їх правові гарантії. Київ, 2001.
3. Кримінальний процес України = Criminal Procedure of Ukraine: Академічний курс: у 3-х т. Т. 1. Загальна частина / [В. Т. Нор, Н. Р. Бобченко, М. В. Багрій та ін.]; За ред. акад. НАПрН України, д-ра юрид. наук, проф. В. Т. Нора, д-ра юрид. наук, проф. Н. Р. Бобченка. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2021. 912 с.
4. Кримінальний процес: підручник / [Л. Д. Удалова, В. В. Рожнова, Д. П. Письменний та ін.]; за заг. ред. Д. П. Письменного, Л. Д. Удалової, М. А. Погорецького, С. С. Чернявського. Київ: «Центр учбової літератури», 2022. 780 с.
5. Кримінальний процес: підручник / Ю. М. Грошевий, В. Я. Тацій, А. Р. Туманянц та ін.; За ред. В. Я. Тація, Ю. М. Грошевого, О. В. Капліної, О. Г. Шило. Х.: Право, 2013. 824 с.
6. Дрозд В. Г. Правове регулювання досудового розслідування: проблеми теорії та практики: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 448 с.
7. Керліц К. В. Проблеми законодавчих гарантій діяльності слідчих. Часопис Київського університету права. 2011. № 4. С. 324–326.
8. Кохан Г. В. Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз: монографія. Київ: НІСД, 2013. 232 с.
9. Михайленко В. В. Реалізація засади верховенства права у кримінальному провадженні: монографія. Київ: Вид. «Паливода А.В.», 2019. 256 с.
10. Мірковець Д. М. Інститут контрольно-наглядової діяльності та процесуальна самостійність слідчого: аспекти співвідношення. *Юридична наука*. 2020. № 3(105). С. 387–398.
11. Молдован А. В., Савченко В. А., Садова Т. В. Кримінальний процес: Україна, ФРН, США: навчальний посібник. Київ: Алерта, 2014. 334 с.
12. Руденко М. Процесуальне керівництво досудовим розслідуванням як нова функція прокуратури України: поняття, зміст і структура. *Науковий часопис Національної академії прокуратури України*. 2014. № 1. С. 160–168.
13. Сачко О. В. Проблеми реалізації верховенства права при застосуванні особливих форм та режимів кримінального провадження. Монографія. Дніпропетровськ: Дніпровський національний університет ім. Олеся Гончара; Ліра ЛТД, 2018. 404 с.
14. Смирнов М. Правова природа та особливості нагляду прокурора у формі процесуального керівництва досудовим розслідуванням. Підприємство, господарство і право. 2016. № 4. 108–112.
15. Тагієв С. Р. Негласні слідчі (розшукові) дії у кримінальному судочинстві України: монографія. Київ: ВД «Дакор», 2015. 440 с.
16. Тертишник В. М. Верховенство права та забезпечення встановлення істини в кримінальному процесі України. Монограф. Дніпро: Дніпр. держ. ун-т внутр. справ; Ліра ЛТД, 2009. 404 с.
17. Тертишник В. М. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар. Вид. 19-те, доповн. і перероб. К.: Алерта, 2022. 1128 с.
18. Тертишник В. М. Проблеми незалежності слідчого. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2015. №5. С. 117–123.
19. Тертишник В. М., Богатирьов І. Г. Юридична визначеність компетенцій прокуратури в умовах реалізації доктрини правовладдя. *Публічне право*. 2018. № 4 (32). С. 16–22.
20. Топчій В. В., Шкелебей В. А. Публічно-правова протидія корупції: навчальний посібник. Ірпінь: УДФС, 2016. 206 с.
21. Трепак В. М. Розслідування хабарництва, що вчиняється суддями. Київ: Атіка, 2012. 198 с.
22. Функція судового контролю у кримінальному процесі: монографія / Л. Д. Удалова, Д. О. Савицький, В. В. Рожнова, Т. Г. Ільєва. К.: Центр учбової літератури, 2015. 176 с.
23. Шибіко В. П. Кримінальний процес. Ідеї. Погляди. Думки. Київ: Юрінком Інтер, 2022. 352 с.
24. Шумило М. Є. Нормативно-правова модель досудового розслідування за чинним КПК: теоретичні і практичні проблеми та шляхи їх вирішення. *Нове українське право*. 2021. Вип. 3. С. 261–266.
25. Юрчишин В. М. Місце і роль прокурора у досудовому розслідуванні та їх відображення в теорії, законодавстві і практиці: монографія. Чернівці: «Родовід», 2013. 307 с.